

Setena partida

a ¶ *Mayor de diez años y medio.* In foemina erit, si maior sit nouem annorum, cum dimidio: & sic tempus post infantiam, vsq; ad pubertatē in masculo: & in foemina diuidit p̄ mediū: vt hic vides, & tradit gl. in l. pupillum. in prin. ff. de reg. iur. & in §. pupill. instit. de inuti. stipula. c. continebat. & ibi glo. de desponsa. impub. glo. in l. i. ff. de noua.

Sed aduerte q̄ ista lex & l. 8. titu. 3. ead. partit. & l. 17. titu. 14. & l. 10. titu. 7. eadem partita. nō faciunt differentiam inter masculum & foeminā in hoc: vnde vel dicēdū videtur q̄ ista taxatio procedat tam in masculo q̄ in foemina vel q̄ in foemina relinquat sub dispōne iuris cōmunis. sed quocunque modo, limita istam. l. nisi in

o mataffe, o furtasse, o otro fecho semejante destos e fueffe mayor de diez años, e medio, ^a e menor de catorze: dezimos que bien lo puedē ende acusar: e si aquel yerro le fuere prouado non le deuen dar tan grand pena en el cuerpo, nin en el auer como fariā a otro que fueffe de mayor edad, āte gela deuēdar muy mas leue. ^b Pero si fueffe menor de diez años e medio: ^c estōce non le pueden acusar de ningun yerro que fizielle. Esso mismo dezimos q̄ seria del loco, ^d o del furioso, o del desmemoriado q̄ lo non pueden acusar de cosa que fizielle mientra q̄ le durare la locura. ^e Pero non son

delictis atrociter puniendis nam tunc non pcedet ista regula. l. cum autē. §. i. ff. de ed. edi. vbi bonus tex. & ille dicitur proximus pubertati qui distat ab ea per sex menses secūdū Bal. post Guliel. de Cu. in l. excipiuntur. ff. ad Sylla. per tex. ibi las. in aut. sacramēta puberum. col. 5. & 6. C. si aduer. vēdi. q̄ limitatio pcedet q̄ ad punitionē atrocē fecit si ad leuiorē nā illa iponeit, vt subdit in ista lege nō ergo hodie at tēta ista. l. p̄titarū. relinquet arbitrio iudicis, q̄ doli capax: put voluit Saly. in d. l. impunitas. C. de poenis. ar. l. 3. de test. & l. i. ff. de vsur. sunt enim secūdū eum aliqui in breuiori tēpore sub doli, quā alij: & idem voluit Ioan. de Anania. in d. c. i. de delict. puero. vbi & refert Abb. Idem voluisse in effectu in d. c. continebatur de despo. sa. impub. & q̄ relinqueretur, hoc arbitrio iudicis: tenet etiam Ioan. Fab. in d. §. pupillus. insti. de inuti. stipu. dicens quod ex maleficio, & perspicacitate impuberis poterit iudex, maius vel minus tempus interpretari: reperiuntur enim quidā secūdū eum maioris indolis & intellectus in decimo anno, quam alij in decimo quarto vel forte limitabis etiam istam. l. nisi & in ista etate appareret q̄ adhuc pupill. non esset doli capax ex aliquibus arbitrio iudicis considerandis & facit. l. 9. ad finem titu. 29. eadem partita.

b ¶ *Muy mas leue.* Adde. l. auxilium. §. etiam. & l. si ex causa. ff. de mino. & d. c. i. de delict. puero. & Bal. in l. i. & si feuerior. co. 2. ver. ex predictis. C. ex quibus caus. inf. i. rro. & in l. administrantes. §. qui corporis. in fi. ff. de excu. tuto. & vi. l. 8. & quā ibi dicam tit. 31. ea. part.

c ¶ *De diez años y medio.* Concor. cum l. infans. ff. ad l. Cor. de Sicca. qd autem si minor hui. atatis esset doli capax, cum & infans possit esse doli capax secundum glo. in c. fin. de sen. excom. & quod infans doli capax possit puniri, vult Abb. in d. c. i. de delict. puero. & Hypolitus a marsiliis. in d. l. infans, dicens hoc esse verū maximē istis modernis temporibus: nam defecerunt atates: & illud qd antiquitus sciebāt, & faciebant homines circa vitia, & falacias in quindecimo anno: faciūt nunc infantes in sexto, vel septimo anno: & q̄ infantes modernis tēporibus sunt iniqui, & vitiis dediti: & quod hoc docet experientia rerum magistra, cum tamen ista. l. partitarū. iam hoc determinauerit, & taxauerit istas atates in punitione maleficiorum impuberū: durū est ab eius taxatione, & decisione discedere, non tamen videt esse negandum, quin si ex qualitate maleficij & perspicuitate impuberis, & doli capacitate, iudici videtur impuberem talem esse puniendum, q̄ iudex posset, fortē in aliquo casu particulari, & mali exempli, cū ista materia sit præsumptiua: & l. ista statuatur hoc propter præsumptionem, q̄ minor huius atatis non sit doli capax.

d ¶ *Loc.* Adde. l. 3. tit. 8. j. ea. par. & l. diuus. ff. de offic. præs. l. infans. ff. ad l. Corne. de Sicca. & clem. i. de homicidio. & c. aliquos. 15. q. 1. & vi. in materia per Ang. Areti. in tracta. maleficiorum. in parte scienter, & dolose. col. 3. & nota. equiparari hic stultum, furiosum, & mente captum in punitione delicti: & intelligit Alberi. in d. l. diuus. in prorsus dementibus, in quibus non cadit dolus, nec culpa: & vi. quā notat Socinus confi. 47. in 3. vol. & adde. l. fin. tit. 11. par. & ibi dixi.

e ¶ *Mientra que le durare la locura.* Adde glo. in d. clem. i. & in dubio. an præsumat delictum factum tempore furoris, vel tempore sanæ mē

tis? Ang. Areti. vbi. §. dicit quod si probetur, q̄ aliquando fuit in furore, præsuntur, quod etiam tempore delicti fuit in furore: & sic non tenebitur nisi probetur, quod tunc erat sanæ mentis: allegat notata in c. fin. de successio. ab intestato. & per Bar. in l. 2. ff. de bono. pos. infan. vel furio. dela. in fin. & Ancha. in d. clem. i. & dicit singulariter notandum ad euadendū amicum, & ibi etiam tradit an possit durante furore puniri de delicto commissio tempore sanæ mentis: vi. ibi eius additio: & per Bal. in l. furiosum. C. qui test. facere possit tamen iudex caut. ne simulēt furor, vt tradit Ang. vbi. §. & vi. per glo. in c. iudic. 3. q. 9. per Bal. in d. l. furiosum.

sin culpa los parientes f dellos, quando non les fazen guardar de guisa que non puedan fazer mal a otri.

¶ *Ley. X. Por quales razones puede ser acusado el sieruo.*

Aziēdo el sieruo tal yerro por q̄ si otro ome libre lo ouiesse fecho q̄ le dariā pena porende en el cuerpo, biē puede ser acusado, & e su señor lo puede parar a derecho, o respōder por el. ^h Mas si fiziere otro yerro en q̄ cayer en pena de pecho: tā solamēte, estōce non le podriā acusar: porque el sieruo nō ha ninguna cosa, de q̄ lo pudiesse pechar, Ca todo lo q̄ ha es de su señor. Pero

f ¶ *Los parientes.* Adde. l. diuus. ff. de offi. præs. d. cōmittit enim. l. custodiam coniunctis furiosi, & possunt eum ligare, & carcerare. vide ibi Bal. est etiam per Bal. & vi. in aut. liberi. C. de epis. aud. & in l. 5. tit. 7. 6. parti. & l. 8. tit. 9. infra eadem partit. *quis & furiosi, eo. ff. Lex. 10.*

¶ *Seruus potest ex delicto ex quo poena apponitur corporalis accusari: & est a domino defendendus: de pecuniaria autem poena nequaquam: quia nil habet: si tamen dominus nolit pro eo emendare, citra membri læsionem castigabitur seruus. h. d.*

g ¶ *Bien puede ser acusado.* Concor. cū l. hos accusare. §. omnibus. & l. seruos. ff. eo. & l. sciendū. ff. de publi. iud. poena ergo mortis naturalis, vel corporis afflictiva cadit in seruū: vt hic vides: & in d. §. omnibus. Itē poena deportatiōis: vt tradit Bar. ibi: & dānationis in metallū, poena tñ amissionis ciuitatis nō cadit in eū, q̄ ciuitatē nō habet, nec poenā amissionis familie, q̄ nō habet agnationē, vel cognationē: vt inst. de serui. cogn. qd aut in monacho, an in hoc regule ad instar serui, & an hēat legitimā psonā, ad se defendendū in criminali causa: vi. p. Spe. ti. de reo. §. i. co. pe. ver. sed an monach. cū ibi additis p additionato.

h ¶ *Responder por el.* Cōcor. cū l. seru. & l. sciendū. ff. de publi. iud. & ff. de accusa. l. si seruū. & de appel. l. Lucius. & sicut potest defendi seruus per dominū, sic & per procuratorē domini: vt in d. l. seruus. & in l. seruū quoq; §. publicē. ff. de pr. cura. & licet dominus eū nolit defendere, non vī ex hoc eū habere pro derelicto: vt in d. l. sciendū. & ista defensio domini fiet, nō procuratorio nomine serui, sed nomine proprio: assistendo causē p proprio interesse: glo. in l. i. ff. an p aliū causē app. reddi pnt. vi. p. glo. & Saly. in d. l. 2. vbi Saly. cōcludit qd dñs seruū sit citand. & quod als, ei ignoratū nō prēiudicaret & domin. ratio ne sui interesse: poterit simul cū seruo se defendēte, intētionib. aduersarij responde re: & pro eo competentes allegationes afferre: & dicet defensor sui interesse principaliter, & si dñs citatus nolet seruū defendere: sed iudicio fortunē eū relinquere: vel etiā fateret seruū deliquisse: nō prēiudicaret seruo, quomin. posset se defendere. l. & si nō defendant. ff. de poenis. pōt nanq; seru. stare in iudicio in criminali, vt in l. si criminis. C. ad l. Jul. de vi. publ. & cōtra si seru. nollet se defendere, dñs posset eū defendere, quāntūcūq; absente a iudicio: & hoc nec dū in prin. iudicij, sed etiā si postea seru. desisteret, posset dñs, vt particeps causē p suū interesse probationes afferre: & alia facere p victoria causē necessaria: vi. ibi p eū lati. & per Bal. in l. reos. co. 5. C. eo. vbi & an p̄ admittat ad defensionē filij, vel Abbas p suo monacho: & adde Io. de Imo. in l. pen. §. ad crimen. 14. co. ver. item extra glo.

i ¶ *De pecho.* quia poena pecuniaria nō cadit in seruū, si habeatur respectus ad quotā bonorū, q̄ ipse bona nō habet, siue habeat respect. ad poenā pecuniariā in genere: vt voluit gl. in d. §. omnib. in verbo q̄b. & illa glo. cōmuniter fuit approbata vsq; ad tpa Bar. secūdū Saly. in l. 2. C. eo. cōtrariū tñ voluit Bar. in d. §. omnib. l. hos accusare. ff. eo. d. cēs, qd nō videt quare seru. nō possit pecuniariter condēnari An g. tñ in d. §. omnib. tenet cōtra Bar. & Saly. etiā in d. l. 2. & ista opinio cōmunis contra Bar. approbati videtur hic: quā & tenuit Bar. sibi contrarius in l. i. in prin. ff. si fami. fur. fecisse dicatur.

bal. est in l. Con